

szerűsödik a melódiához. Csak a magánénekekben érvényesül teljes szépségében Kacsóh muzsikája. Többszólamú zárt tételek alig fordulnak elő az egész daljátékban.

A *Dorottya* meséjének fölépítésében szintén van valami dalszerű. Ugyanaz a hangulat dominál mind a három fölvonásban: a melankólia, Kacsóh dalainak alaphangulata. Az erősen lírai színezetű cselekmény elevenen elgondolt, kedves, épkézláb történet, de sajnos, a szerzőnek nem volt elegendő kiviteli ereje és így Kacsóh muzsikájának drámai lendületét gyakran a szöveg, a saját szövege akasztja meg. A melódiák egyéni bája azonban elfeledteti a hallgatóval a drámai szerkezet hiányosságait.

A dalszerző Kacsóh Pongrác *Dorottya*ja tetszetős mű ugyan, de nem hoz kész eredményeket, nem tökéletes megoldása a népi zenedrámá problémájának. Lehetséges, hogy Kacsóht csupán betegsége gátolta a föladat sikeres kivitelében. Valószínűbb azonban, hogy maga a kísérlet kiindulási pontja is téves. Kacsóh ugyanis a népies dalból indult ki, azaz abból a muzsikából, amely a magyar népdal, de legtöbbször a cigányzene külső sajátosságait utánozza. Nem is alkothatott tehát mást, csakis ennek megfelelő műfajú zenedrámát, vagyis szintén a felületeken mozgó és külső sajátosságokat utánzó, megzenésített népies színművet.

*

A *Dorottya* országos sikeréből oroszánrészt illeti a szegedi színtársulatot, amely ezzel az előadással bizonyította, hogy ennél nagyobb és merészebb föladatak megoldására is képes. Az osztatlan siker elsősorban a szegedi színtársulat érdeme, Szeged diadala. Nemcsak a színészek játéka és énekművészete dicséretes, hanem elismerésreméltó az ízléses, gondos rendezés és a zenekar munkája is.

Kívánatos lenne azonban, hogy ezentúl, különösen az eredeti bemutatók alkalmával, az új színpadi lehetőségek keresését se tévesszék szem elől. A szegedi színházra ezen a téren vár a legnagyobb föladat. A szegedi eredeti bemutatók jelentősége majd akkor bontakozik ki teljes egészében, ha a színpadművészet területén is új eredményeket tud fölmutatni a színház. Éppen ezért akármilyen nagy diadal is *Dorottya* országos sikere, a szegedi színház számára csak egy állomás lehet azon az úton, amely a korszerű magyar színpadművészet megteremtése felé vezet.

(Szeged.)

Hont Ferenc.

A DÁN ALFÖLDÖN.

A Szegeden megjelenő *Népünk és Nyelvünk* c. folyóirat, a szegedi Alföldkutató Bizottság és a többi „alföldi” kulturális tényező figyelmébe ajánljuk az alábbi igen érdekes cikket.
Szerk.

Nem csodálkozom, ha a magyar mezőgazdaság irányítói és a falu társadalmi életének vezetői fejtegetéseikben állandóan dán példákra hivatkoznak. Az első pillanatban olyan rokon előttünk ez a föld. Ha a távolról jövő utazó valamelyik augusztusi reggelen kitékint a hálókocsi ablakából a jütlandi szteppére vagy a seelandi mezőkre, úgy érzi magát, mintha a magyar Alföld tájain kat-

togna alatta a kerék. A látóhatár területe asztalsíma, vagy alig észrevehetően hullámos. Gabonatáblákkal kapások váltakoznak: A réten barnásvörös szőrű tehének legelésznek . . . az úton pejszínű lovak poroszkálnak és fehérre meszelt tanyák kandikálnak ki a nyárfák közül. Csak a muzsikaszó hiányzik: ki tanyája ez a nyárfás . . . ? Minden olyan, mint nálunk egy május végi napon, amikor komor arcot ölt az ég és millió magyar ajkáról hangzik: a májusi eső aranyat ér.

Mindez azonban csak a felületes szemlélő számára látszik így. Más itt ugyanis először az égbolt, amely a dán föld fölé borul. Hány, de hány nyári éjszakán kerestem hiába a göröcszekeret, a fiastyúkot, meg a többi, gyermekkorom régi ismerőseit. Hiába! Nem tudom vajjon az év minden részében ilyen szomorú-e az égbolt, de most az s hozzá még túlságosan. De a nappalok sem különbek. Bizarr alakú felhők kergetik egymást szüntelenül. Eltakarják egy időre a Napot, majd újra megengedik, hogy melengető sugaraival teleszórja földi teremtményeit. Amikor azután megsokalják a játékot, végig locsolják a tájat, napjában legalább néhányszor. Természetes, hogy ennek következtében a levegő állandóan páratelt. A hőmérséklet sem olyan magas és nem mutat akkora napi ingadozást. Ismeretlen a hirtelen történő felmelegedés s az ezt kísérő egyensúlyi helyzet megbomlása összes tünetemével: a forgószelel és porfelhőkkel, ami pedig a magyar Alföldre olyan jellemző. A klíma valahogy kiegyensúlyozott, mint a dán föld annyi más jelensége.

És a talaj, az istenáldotta talaj is egészen más. A mi sárgaföldünket a szél rakta le, áradmányos mezőinket pedig a folyók töltötték fel. Egészen más-képp itt. A jégkorszak kellemetlen morénái mindenfelé. A jég volt tehát az a nagy tényező, amely takarót borított a régebbi idők alakulataira. Helyenkint asztalsímát, máshol gyengén hullámosat s a jütlandi félsziget keleti oldalán pedig majdnem a Gellért-hegy magasságát megközelítő kiemelkedéseket. Ugy látszik, az utóbbi helyen az erejét, vagy pedig a tájalkotó művészetét akarta bemutatni. Akármelyiket is, el kell ismernünk, hogy remekelt. A magasabb kiemelkedéseket — pl. Munkbjerg, Himmelsberg, Veile és Aarhus közelében — páratlanul szép bükkös borítja. Az alja helyenkint kópár, a kisebb tisztásokon Vaccinium-mal és Erica-val keveredik még néhány más növény. A mélyedésekben állóvíz, a felszínén nagy, fehér tavi rózsza. Időnkint le-lecsap egy-egy vízimadár. A közelben vöröscserepes kis lakás. Reáismerni az Andersen meséiben rájzolt keretre . . .

Ahol azután a jégtakaró már nem remekelt ennyire, ott asztalsíma a felszín, mint a jütlandi szteppén, vagy Fünen és Seeland szigetén. De az ekevas kavicsos földet hasít és olykor ököl- s tojás-nagyságú darabokat vet föl. Nem ritkák azonban a cipónagyságúak sem. Mindezeket természetesen összeszedik és a szántóföld végében halomba rakják. Nehezebb tehát itt a földműves munkája, mint nálunk. Hozzá a jütlandi szteppén nagy térségeket borít még a homok és a fenyér. A szigetek földje már határozottan jobb. Itt is vannak ugyan vizes mélyedések. A szélükön szittyó, gyékény és nád. Még a fehér gölya sem hiányzik . . . Menynyire, de mennyire emlékeztet Alföldünk turjános vidékeire!

*

Induljunk el gyalog, csak úgy könnyedén és szemlélődjünk kissé. Az út mindenfelé nagyszerű. A fenekeetlen pornak és vendégmarasztaló sárnak nyoma sincsen. A földekről kihordott kavics ugyanis nagyszerű uttakaróul szolgál. Meretelésünkben állandó, hű kisérőnk csupán az a néhány drótszál, amely még az utolsó tanyai úton sem hiányzik. Eljuttatja az élőszót és a világító áramot még a legelhagyatottabb viskóig is. Minden más elrohan mellettünk: az autó, az autó-

busz, a könnyű kétkerekű kocsi és a számos kerékpáros. Egyik-másik mosolyra méltat. De ezen ne lepődjünk meg. A dán földön ugyanis nem szokás gyalog utazni.

Az út mentén a termények gyorsan váltogatják egymást. A nagybirtok és a velejárói: óriási táblák, amelyeken a gőzeke szánt és a majorok, ismeretlen fogalmak errefelé. Mindenütt apróföldek és kisbirtokok. Az egyes parcellák bekerítve szöges dróttal. Az egyikben buza, a másikban árpa, a harmadikban zab. Az első kettő már aratásra érett. Az utóbbi ellenben még zöld. Megállok a buza mellett. A szalmája nem olyan magas, mint nálunk, de vastagabb. A kalásza nagyszemű és tömöttebb. Olyan az apró parcella, mint valami óriási kefe. Szálai sűrűn állanak és egyenlő magasak. Keresem a buzaföldjeink jellemző növényeit: a konkolyt, a piros pipacsot, a kék szarkalábot és a buzavirágot. Még a nyomukat sem találok. Csak a gondos földművelésnek lehet ez az eredménye. Az egyik búzaföld sarkában rozoga, alig egyméter magas szívókutatót találok. Nem működik. Vasrészeit a rozsdá marja. Vajjon milyen célt szolgálhat? A gabonaföldöket talán csak nem öntözik?

Később megkapom a magyarázatot. Nem messze a kúttól szintén bekerített helyen tehének legelésznek. Egymástól olyan szabályos távolságban, mintha valami tornamentatványt szándékoznának bemutatni. Természetes, hogy ezt is meg nézem. Valahogy átvergődöm a kerítésen. Az első tehén erre felüti a fejét és fülét hegyező állásba hozza. Bizonyára azon tündökök: na mi lesz most itt? Semmi különös. Most veszem azonban csak észre, hogy minden egyes tehén ki van kötve. 8—10 méter hosszú kötél szabja meg a mozgásterületét. Egyik sem érheti el a szomszédját. Közben tekintetem a legelőt szemléli. De hiszen ez nem természetes rét! Apró foltok vannak benne, amelyek a szántás maradványai. Közöttük meg a régi tarló nyomát is felfedezem. Meg azután a növényészövétkezet is olyan, hogy az ember beavatkozását mutatja. Tarlófüvek között gombos lóhere. Megvan! Tavaly itt még gabona termett. Az idén már legelő, természetesen takarmánynövényekkel bevetve. A kis kút pedig, amely itt már teljesen rendben van, az ivóvizet szolgáltatja. A tehéneket éjszakára nem hajtják haza. Még a fejés is kiünn történik. A legelő mellett burgonya, káposzta és répa-földek. Az utóbbiak vannak túlsúlyban és amint olvasom, évről-évre növekedő mennyiségben.

A kóborlás, a vándorlás ilymódon a dán földön cseppet sem unalmas. Ha megunjuk a föld és terményeinek a vizsgálatát, még mindig elég látnivalót nyújtanak a munkások. A búzát éppen most aratják. Természetesen géppel. Egyhangúan, szabályosan veti ki a kar a kévét. Szép sőrjában fekszenek a zöldes tarlón. A harmadik szomszédnál négyen sürgölődnek, két fiú és két leány. Hordják rakásba az istenáldását. Nem keresztbe, mint nálunk, hanem kalászával felfelé, egymásnak támasztva. Nyolcat-tízet tesznek egy sorba. Alaposan és gyorsan dolgoznak. Megállok egy pillanatra és elnézem a munkájukat. A leányok haja rövidre vágva. A ruhájuk teljesen városi szabású s azt hiszem, azt felesleges is megjegyeznem, hogy a szoknyájuk térdig ér. Ilyen ruhában nálunk az irodában szokás dolgozni. A két férfin hosszú nadrág és jószabású kabát. Neveltebb iparoslegényeinkre emlékeztetnek.

Önkénytelenül a honi állapotokra gondolok és úgy rovom tovább az utat. Nem telik azonban bele negyedóra sem s az én munkásaim újra mellettem vannak. Elvégezték közben a munkát és kerékpárjukra ültek. Most valósággal kergetik egymást. Csak úgy csikorog alattuk az apró moréna kavics. Itt tehát a mezei munkás kerékpáron megy ki a földjére és jön onnan haza. Bizonyára távol

laknak! Dehogy! Alig kétszáz méterre előttem bekanyarodnak valami tanyai útra és öt perc idő sem telik s már is otthon vannak.

Mire azután a tanyájukra érek, már el is feledték a munkát. Igaz, hogy közben megálltam a tanyai út kiágazásánál és el-elnéztem azt a természetes négy darab kannát, amely tejjel telve várja a tovaszállító községi autót. A tanya udvarán kutyaugatás fogad. Ismerős üdvözlés, hisz nálunk is így szokás. A zajra lármázni kezd a szárnyas jószág társadalma: a kakas, a tyúk, a kotló, a kacsa és a liba. Mindegyiknek van valami szava. Más és más hangon, de ugyanazt mondják: mit keresel itt? Oh, hát nem ismertek! Hisz hazajöttem . . . Ábránd ne kísérts! Más vidék ez! Hiányzik mindjárt a megszokott barátom, a vén gémeskút, amely nyikorogva ugyan, de mégis olyan tisztelettudóan hajtja meg előttem mindannyiszor a fejét. Az eresz alatt nem csicsereg a fecske. Hiányzik a terebélyes eperfa is, no meg a fák királya, a diófa. A mi proletár akácunk helyett nyurga nyárfák susognak egymásnak titkot amott a tanyavégen . . .

Az első kiábrándulásomból borotvált képű és tisztán öltözött házigazda szava ébreszt fel. Egy szót sem tud ugyan németül, de azért valahogy megértjük egymást. Megtudom, hogy a szegényebb gazdák közé tartozik. Bizony neki nincs annyi pénze, hogy piros cserepes új tanyát építhetne. Így tehát a szállása csak náddal fedett. Kissé régiszabású. Számomra azonban annál becsesebb. Háza terjedelmes négyzetalakú. Csak az egyik sarokban van egy alig kétméteres bejáró. A többi mind épület és hozzá közös fedél alatt. Az udvar közepén szífvökút. Az épület egyik szárnya lakóház, a második istálló, a harmadik takarmánnyal van telve, a negyedikben meg a gazdasági gépek és a kocsik foglalnak helyet. Ragyogó tisztaság köszönt valamennyiben. A szobában izléses faragású álló falióra. Csengő-bongó szava mint valami kellemes harangjáték zenéje járja át negyedóránként a kis tanyát. Az eléggé nagy ablakokon függöny. A beáramló napfényben csinos porcellán cserepekben terpeszkedő virágok sütkéreznek. A padozat deszka, olajjal mázolva és szőnyeggel borítva. A fal favázás és téglás. Kívül fehérre meszelve. Az épület minden részében villamos világítás. A tanya mellett kert. Alma-, körte-, cseresznyefák, majd virág és virág. Az előbbieket kissé csenevészek ugyan, látszik rajtuk, hogy az itteni klímával hadilábon állanak. Hasonlóan a futószőlő is, ami valami lugasfélét határol be. Annál szebbek a virágok: fészlő rózsák, pompázó dáliák, illatotszóró szegfűvek, szerény mályvák és igénytelen muskátlik.

Elbúcsúzva a dán tanyától tovább rovom a kitűnő utat. Megyek, ballagok vagy két kilométert és megérkezem Aasam nevű faluba. Még el sem érem az első házát, amikor az útmenti tábla figyelmeztet, hogy csak 20 km. a megengedett sebesség. Bizonyára nem nekem szól, hanem a rohanó autóknak. Az első, ami meglep a faluban, a tiszta, pormentes utcák. A házak szennyvizének legkisebb nyomát sem találom az útmentén. Félmeztelen gyerekek sem ténferegnek az utcán. Minden csendes, mintha kihalt volna. Csak az ablakokban levő virágok mutatják, hogy nincs itt gyász. Felkeresem az iskolát, hogy a vezetőjével néhány szót váltssak és tájékoztatást kapjak a fatúra vonatkozásilag. Idősebb tanítónő fogad. Csak dán nyelven beszél s így kissé nehezen megy a társalgás. Éppen a tatarozás végső munkáját irányítja. Itt ugyanis az iskolai nagyvakáció csupán öt hét. Rövidesen megtudom még azt is, hogy a faluban plébános nincs, mert a kis község egy nagyobbban csak a filiája. De azért van önálló temploma és temetője.

A következőkben ezt keresem fel. A templom kőből épült. A tornya szokatlan előttünk. Négyzetes és közepes magasságú. A teteje háztető módjára vég-

zódik. Nincs rajta sem kereszt, sem valami más jelvény. Jellegzetes dán protestáns templom, amilyenrel mindenfelé találkozunk az országban. Körülötte a temető. Kifogástalan kőfallal körülvéve s feltűnően szépen gondozott. A sírok teleültetve virággal. Közöttük járva, ismét a magyar földre gondolok, ahol bizony nem egy falusi sírkert több gondozást igényelhetne.

Hogy teljes legyen a faluról nyert képem, még két kereskedést is meglátogatok. Mindegyik előtt az újabban nálunk is eléggé terjedő benzintöltő kút. A kereskedésekben mindenféle áru kapható. Belépve azonban nem hallok a kis-csengő szavát és nem érzem a kocsikenőcs s ecetillat sajátosságosan jellegzetes szagát. Fő kereskedelmi cikk a liszt. A dán paraszt ugyanis nem örölteti fel maga a gabonáját lisztté s raktározza fel, mint nálunk, hanem azt a kereskedésekben szerzi be. Finom, elsőrendű lisztet használ s hófehér kenyeret süt belőle. Nálunk sok helyen még a kalács sem ilyen.

*

Dániában kevés a város. Magának a fővárosnak, Kjöbenhavn-nak hozzávetőlegesen háromnegyedmillió a lakosa. Belvárosát leszámítva, nem szép. Jellegzetes kikötőváros, rengeteg unalmas bérkaszárnnyával. Nagyságra második települése Aarhus a Jütland-félszigeten már a 100.000 lélekszámot sem éri el. A harmadik pedig Odensee csak 18.000 lakost számlál. Tehát kisebbajta alföldi városoknak felel meg. Műveltségi képét tekintve azonban messze felette áll. Van vilamosa. Minden utcája kövel burkolt. Néhány iskolán kívül (gimnázium, technikai középiskola, elemi iskola) az állandó színház, nyilvános könyvtár, múzeum és több helyi lap szolgálja a műveltség terjesztését. Főutcájában olyan szépek a kirakatok, hogy egy nagyobb városnak is díszére válnának. Mellékutcai a város régi képét őrzik. Alacsony, földszintes udvar nélküli házak. A kissé homorúan gönbiült tető az utcával párhuzamos. A cserepek félhengeresek. Tisztaság tekintetében azonban igazán nem támasztanak semmiféle kívánnivalót. Ilyen kicsi házban született és élt a dán föld egyik legnagyobb fia, Andersen. Lakását most is kegyelettel mutogatják Odenseben. A múzeummá alakított helyiségekben (egyik-másik csak akkora, mint egy jókora szállító láda) kéziratok, könyvek és ereklyék gyűjteménye. A sarokszoza pedig az eredeti berendezést őrzi: íróasztal, szék, pihenő kerekét és szekrényt. Valamennyi a szoba nagyságához szabott. Érthetetlen, hogy ezek a nagytermetű emberek miképpen élhettek ilyen apró jóságokkal.

Kíváncsiságból betérek még a nyilvános könyvtárba. 55.000 kötetet számlál s eléggé látogatott. Olvasótermében az összes dán napilapok megtalálhatók. A könyvek között természetesen legnagyobb keresletnek örvendenek a regények. Utánuk következnek a gazdasági tárgyúak. Az előbbieket főleg a fiatalság forgatja. Az utóbbiakat pedig az élet küzdelmét és terhét már jobban érzők. Ezek szedik ki ez ilyen című munkákat: a háziszármvasok helyes tartása, a gyümölcsfák ápolása, a mezőgazdasági gépek alkalmazása, a modern pincér, hogyan takarítsuk a lakásunkat? stb., stb. Az utóbbi munkák külseje is eléggé mutatja már a közkedveltségüket. A dán föld helyes ismerője egész jogosan vonhat belőlük következtetést arra vonatkozólag, hogy a dán népet a gazdasági kérdések erősen érdeklik.

*

Vasárnap van s utazom Odenseből Koppenhágába. Barangolásaim közepette már régen reájöttem, hogy minden országban más és más a vasárnap képe. Érdeklődéssel vártam tehát ezt a napot. Az állomáson rengeteg az ember. De

egysem túristának öltözve. A koppenhágai gyorsvonalat valósággal megrohanják. Holmiféle udvariasságból édes-keveset talállok. Aki bírja, marja. A végén természetesen a vonat minden fülkéje megtelik. Jomagamon kívül még heten szoronganak a különben eléggé kényelmes és tiszta kocsi egyik szakaszában. Két férfi és öt nő. Az előbbieken kifogástalan szabású, drága angol „berberi” szövétből készült ruha. A cipőjük kényelmes, gummitalpú dán cipő. Még a kényesebb igényűeknek is megfelelne. A gallérjuk és a nyakkendőjük szintén kifogástalan. Az öt nő közül kettő még leány. Könnyű felöltő, áttetsző selyemharisnya, roham-sisakos kalap s magassarkú lakkfélcipő a ruházatuk. A kezükön szürke bőrkeztüű. A másik három idősebb nő közül kettő már feleség. Fekete szolid ruhájuk eléggé elárulja komoly voltukat. Az ötödik Socrates örökéletű Xantippéje. Papagály, riktószínű az öltözete. Kalaptól a cipőig minden darab más és más stílusú, nincsen benne semmi harmónia. Hosszú készülődés után megindul a vonat. Fülkénk is felölti az otthoni képét. Az első percek fesztelensége felolvad. Kezdünk berendezkedni. Az egyik férfi előveszi Zeiss-gyártmányú, teknősbékapáncéllal keretezett nagy szemüvegét s elkezd olvasni *Aller Képes Családi Lapját*. Ismerős nálunk is a szomorú időkből! Utolsó lapját nézi és beletemetkezik azokba a lehetetlenül komisz és szubintelligens viccekbe, amiken mi annak idején csak boszszankodni tudtunk. Az arcáról látom, hogy élvez. A foglalkozása, amint később megtudtam, néptanító. A másik férfi is követi a példáját. Lehúzza a keztyűjét. Jobb kezén a középső ujj utolsó perce, íze levágva. A tenyér a földműves ismert vonását mutatja . . . Szivarozásmódja is különben elárulja, hogy ehhez a társadalmi osztályhoz tartozik.

A nők közül a leányok képviselik a kedélyes elemet. Vigan, gond nélkül csevegnek. Egyszerre csak az egyik kinyitja a retiküljét s dicsekedve mutatja a másiknak rendőr-vőlegényének a képét. Társadalmi osztályát tehát már elárulta. De a másik sem várta soká magára. Elkezd enni. Kezén arany karperec és két darab drágaköves gyűrű. De a köröm hosszú s alatta csunya, fekete betét. No és Xantippe? Az egyik állomáson megveszi a *Socialdemokraten* c. dán ujság vasárnapi számát. Végignézi a képeit, majd leteszi. Néhányat ásit s elszunnyad. Nem csoda! Egész héten kemény mezei munkát végzett. Ma kiöltözködött és megy a fővárosba szórakozni. Nincs kisebb igénye, mint vasárnap a Tivoli.

A vasúti fülkének ez a kis jelenete is hozzátartozik a dán alföld képéhez.

(Budapest.)

Karl János.

A VIDÉK.

Az alábbi cikket Klebelsberg Kuno gróf írta a *Nemzeti Ujság* január 27-i számában.

Sokat járok a vidéken s eközben mind erősebb lesz bennem annak a felismerése, hogy a főváros és a vidék között óriási szellemi szakadék támadt. Vanak vidéki városok, ahol több napilap jelenik meg. Beható viták fejlődnek ki nemcsak helyi, hanem országos kérdésekről és mindebből egy szemernyi sem szivódik fel a budapesti köztudatba. Az összes képviselők számához viszonyítva meglehetősen kicsiny azoknak a száma, akiket a közel egymillió Budapest és a 256.000 lélekszámmal bíró Pestkörnyék választ s mégis az ország irányításában az a 6,700.000 ember, aki a nyolcmillió csonkamagyarországból a vidéken van, irányítóan